

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Rafała Knitera
**pt. *Polityka inwestycyjna miast powiatowych i jej wpływ na lokalny rozwój gospodarczy-
studia wybranych miast z województwa pomorskiego***

Ogólna ocena pracy doktorskiej
trafność podjętej problematyki badawczej i jej oryginalność

Rozprawa pana mgr Rafała Knitera dotyczy aktualnego i ważnego dla strategii rozwoju miast problemu; Autor podjął się próby odpowiedzi na pytanie, czy i jak polityka inwestycyjna miast powiatowych wpływa na lokalny rozwój gospodarczy.

Odpowiedź na to pytanie ma kluczowe znaczenie, ponieważ obecnie dostępne środki finansowe (w tym pochodzące z Funduszy Europejskich) i ich właściwa alokacja stwarzają niepowtarzalną szansę na przyspieszony rozwój gospodarczy miast.

Dlatego uważam, że temat dysertacji jest ambitny, a odpowiedź na zagadnienie zawarte w tytule może mieć duże znaczenie dla władz i administracji lokalnej.

We wstępie dysertacji Autor sformułował cel główny: *ocena realnych możliwości oddziaływania miast powiatowych na lokalny rozwój gospodarczy poprzez prowadzoną politykę inwestycyjną*. oraz cztery cele szczegółowe, które określają etapy badań przy realizacji celu podstawowego.

Cele szczegółowe – w mojej opinii- tworzą logiczną strukturę dysertacji i „konsumują” cel ogólny pracy.

We wstępie sformułowano również cztery hipotezy badawcze. Ich treść koncentruje się na polityce inwestycyjnej miast powiatowych, zakładając, że:

- jest ona zróżnicowana (z punktu widzenia jej intensywności, zakresu tematycznego),

- jest zależna od wsparcia, którego źródłem są fundusze europejskie (co obarczone jest ryzykiem inwestowania w dziedziny nie zawsze celowe z punktu widzenia priorytetów rozwojowych),
- ma wpływ na aktywność ekonomiczną w regionie i korzystne zmiany gospodarcze,
- efekty jej działania się różnią w poszczególnych miastach powiatowych.

Hipotezy tworzą podstawę do przeprowadzenia ambitnych i wyczerpujących badań. Do ich szczegółowej oceny odniosę się w dalszej części recenzji.

Praca doktorska pana mgr Rafała Knitera jest bardzo obszerna, liczy 346 stron (bez bibliografii i spisów). Ta imponująca objętość dysertacji nie jest niestety jej zaletą.

Dysertacja składa się z siedmiu rozdziałów, przy czym trzy pierwsze mają charakter wstępny. W tych wstępnych rozdziałach Autor przedstawia:

- zagadnienie lokalnego rozwoju gospodarczego i znaczenie administracji publicznej w tym procesie,
- rolę, działalność i ramy funkcjonowania miast powiatowych w polskim samorządzie terytorialnym,
- unijną, krajową i regionalną politykę rozwoju i wynikające z nich uwarunkowania dla realizacji polityk inwestycyjnych miast powiatowych.

Wstępne rozważania w rozdziale pierwszym pan mgr Rafał Kniter poświęcił zarysowi teorii rozwoju gospodarczego (lokalnego). Tego typu podejście stało się obecnie obowiązującym standardem. Za właściwe uważam zredukowanie treści tego podrozdziału, ponieważ przeglądy literatury są dokonywane tak powszechnie i są tak obszerne, że ich szerokie przytaczanie uważam za niecelowe. Przywołane w tej części pozycje literatury świadczą o tym, że Autor dobrze orientuje się w dorobku ekonomii z tej dziedziny, jakkolwiek przy lekturze tego podrozdziału odniosłam wrażenie, że relatywnie mało miejsca zostało poświęcone *stricte* polityce miejskiej.

W drugim rozdziale, jak już wspomniano, Autor przedstawia założenia i realizację reformy samorządowej w Polsce. Uważam, że ta część pracy jest istotna z punktu widzenia celów dysertacji. Zaprezentowano w niej, w wyczerpujący sposób, wszystkie najważniejsze zagadnienia związane z tą- newralgiczną z punktu widzenia upodmiotowienia JST – reformą.

Trzeci rozdział pozwala Czytelnikowi na kompleksowe prześledzenie unijnych ram finansowych w dwóch horyzontach czasowych 2007-2013 oraz 2014-2020. Przedstawiona analiza świadczy o tym, że Autor bardzo dobrze orientuje się złożonej problematyce dotyczącej zarówno uwarunkowań prawnych, jak i strategii wdrażania dokumentów programowych na różnych poziomach. W rozdziale tym znajduje się część, w której Autor wskazuje na podobieństwa i różnice we wdrażaniu polityki spójności w Polsce, Czechach i Niemczech. Z jednej strony jest to wywód interesujący, z drugiej jednak wykracza poza temat dysertacji zakreślony w tytule.

Kolejne cztery rozdziały dotyczą *stricto* tematu pracy i zawierają:

- szacunki wpływu inwestycji miast powiatowych na lokalny rozwój gospodarczy (przy wykorzystaniu metod ilościowych),
- ocenę aktywności miast powiatowych w zakresie opracowywania dokumentów strategicznych, programowych i planistycznych- studia przypadków,
- analizę skali, zakresu i efektów inwestycji realizowanych w miastach powiatowych- studia przypadków,
- ocenę zmian gospodarczych zachodzących w miastach powiatowych w kontekście polityki inwestycyjnej samorządów- studia przypadków.

Rozdział czwarty, jak już wspomniano, poświęcony został szacowaniu wpływu inwestycji miast powiatowych na rozwój gospodarczy. W analizie wykorzystano miarę syntetyczną Hellwiga (wykorzystując ją do badania dynamiki zmian w gospodarce) Drugim z zastosowanych narzędzi jest metoda DEA, która umożliwiła ocenę efektywności inwestycyjnej, a tym samym może być jednym z kryteriów oceny prowadzonej polityki gospodarczej.

Wspomniane metody zostały przetestowane w celu wytypowania relatywnie najtrafniejszego wariantu grupowania samorządów. Ostatecznie Autor zdecydował się na wybór wariantu finansowego z podziałem na trzy podzbiory: o wysokich, średnich i niskich nakładach inwestycyjnych na jednego mieszkańca (w latach 2007-2016).

W tej części pracy pan mgr Rafał Kniter zaproponował również „model logiczny prowadzenia studiów przypadków” (oparty na trzech filarach: planowaniu polityki gospodarczej, jej

realizacji oraz generowanych przez nią efektów gospodarczych. Kolejne rozdziały są logicznym rozwinięciem tego modelu.

Treść rozdziału czwartego świadczy o tym, że pan Rafał Kniter posiada umiejętność wykorzystania metod ilościowych w prowadzonych przez siebie badaniach. Zarówno wybór tych metod, jak i przeprowadzona analiza są poprawne z punktu widzenia metodologicznego. W ostatnim punkcie rozdziału czwartego Doktorant uzasadnia „przyjęte podejście badawcze do dalszych analiz i wyboru miast powiatowych”.

Kryteria te sprecyzowano w oparciu o metody grupowania wykorzystane w poprzednich podrozdziałach; dodatkowo uwzględniono 12 kryteriów, które wzbogacone zostały o dodatkowe siedem cech związanych. Przyjęta metodyka umożliwiła wyselekcjonowanie ośmiu gmin ze stu sześćdziesięciu jeden badanych wcześniej. Zakres czasowy analizy Autor obejmuje lata 2007-2016 (dla niektórych danych rokiem wyjściowym był 2006), a w przypadku dostępności danych, uwzględnione zostały informacje z lat 2017-2018 (s. 174 i 175).

To elastyczne podejście do ram czasowych jest usprawiedliwione, ponieważ umożliwia precyzyjniejszą ocenę kierunków rozwoju gmin w przyszłości.

Rozdział piąty został zatytułowany: *Aktywność miast powiatowych w zakresie opracowywania dokumentów strategicznych, programowych i planistycznych- studia przypadków*. Pan mgr Rafał Kniter przedstawił w nim strategie i programy gminne oraz działalność w zakresie gospodarki przestrzennej. Analizą objęto 15 gminnych strategii rozwoju (po dwa w siedmiu badanych ośrodkach i jeden (!!!) w Kartuzach).

Przekonywujące jest przyjęcie określonego „z góry” podejścia w analizie tych strategii, a mianowicie działań rozwojowych, które mogły determinować i implikować działalność inwestycyjną. Działania rozwojowe Autor sklasyfikował w grupy (gospodarka, transport, rewitalizacja, infrastruktura społeczna, ochrona środowiska i inne).

Autor zwraca uwagę na to, że w analizowanych dokumentach cele rozwojowe są określone dość ogólnie, co mogło wynikać z chęci uniknięcia ryzyka finansowego, związanego z realizacją dużych kapitałochłonnych inwestycji.

Ta część dysertacji świadczy o tym, że Doktorant bardzo rzetelnie podszedł do analizy dokumentów programowych, dokonał ich przejrzystego porównania, wskazując na podobieństwa, różnice i zmiany, które można odnotować dla dwóch perspektyw finansowych,

W rozdziale szóstym przedstawiono studia przypadków; analiza koncentruje się na ocenie realizacji planów inwestycyjnych przez wybrane miasta powiatowe. Autor przyjął dwie osie ewaluacji: wymiar finansowy (wykorzystując klasyfikację budżetową) oraz wymiar projektowy (za podstawę oceny przyjmując inwestycje – o wartości powyżej 3 mln PLN) dokonane w infrastrukturę techniczną, biznesową i społeczną .

Istotną częścią tych rozważań jest analiza Autora dotycząca zadłużenia związanego z realizacją inwestycji.

Rozdział siódmy poświęcono ocenie zmian gospodarczych zachodzących w miastach powiatowych w kontekście polityki inwestycyjnej samorządów- studia przypadków.

Oceniam tę część rozważań jako interesującą i istotną. Autor dokonał w nim ewaluacji wzrostu gospodarczego po 2006 roku (wykorzystując bogaty materiał stanowiący podstawę badań ilościowych, ze szczególnym naciskiem na zagadnienia w tej części analizowane).

Druga płaszczyzna rozważań to interpretacja wyników badań ilościowych, a trzecia koncentruje się na identyfikacji czynników wpływających na skalę oraz rodzaj zmian mających miejsce w poszczególnych miastach.

Z badań tych wynika m. in., że najwięcej korzyści z bliskości dużej aglomeracji zdyskontował Pruszcz Gdański. Potwierdza to badania Banku Światowego, OECD i KE o roli metropolii we współczesnym rozwoju gospodarczym (przy zachowaniu odpowiednich proporcji co do pojęcia metropolii w warunkach Polski).

Struktura pracy jest logiczna, kolejność rozdziałów prawidłowa. W kontekście tytułu i treści dysertacji mam jednak pewną wątpliwość. W rozdziale IV pan mgr R. Kniter analizuje sytuację 161 gmin w 8 polskich regionach (w których zlokalizowane obszary metropolitalne). Tytuł pracy natomiast sugeruje, że zakres pracy dotyczyć ma miast usytuowanych w województwie pomorskim. Faktem jest, że kolejne trzy rozdziały poświęcone są tym ośrodkom, ale dla mnie, jako neutralnego czytelnika, uwzględnienie tak szerokich badań, było pewnym zaskoczeniem. Chcę podkreślić, że uważam tę część pracy za bardzo wartościową, świadczącą o dobrym warsztacie naukowym Autora, ale jego zawartość jest nieadekwatna do tytułu dysertacji.

Gdyby pan mgr R. Kniter publikował pracę, sugerowałabym rozważenie pewnej modyfikacji tytułu (być może wystarczy myślnik w tytule zamienić kropką).

Ocena merytoryczna pracy doktorskiej

■ uzyskane rezultaty i ich znaczenie dla nauki i praktyki

Uważam, że rezultaty bardzo obszernych i wnikliwych badań pana mgr Rafała Knitera są interesujące. W aktualnej literaturze polskiej są unikatowe, ponieważ do tej pory nie przeprowadzono porównawczych badań takiej populacji gmin, w takim ujęciu. Sądzę, że dysertacja może zawierać cenne wskazówki i wnioski dla władz administracyjnych tych ośrodków.

■ poprawność formalno-językowa, stylistyczna i interpunkcyjna

Pod względem językowym praca jest poprawna. Autor (co prawda) nie ustrzegł się drobnych potknięć językowych i stylistycznych, ale nie są one na tyle znaczące, żeby negatywnie zaważyły na pozytywnej ocenie pracy, dokonanej z tego punktu widzenia.

Od strony formalnej praca nie budzi zastrzeżeń. Sposób cytowania literatury jest poprawny, zgodny z przyjętymi standardami.

■ dobór literatury, umiejętność wykorzystania źródeł

Podkreślić należy, że Autor zapoznał się wnikliwie z polskim dorobkiem literatury w badanym zakresie, wykorzystał również wiele źródeł anglojęzycznych. Jedyne, co uważam za pewne niedopatrzenie, to pominięcie bogatego dorobku badań dotyczącego wzajemnych relacji: rodzaj inwestycji *versus* poziom rozwoju gospodarczego (konkurencyjności) oraz badań oceniających wpływ metropolii na rozwój gospodarczy „otoczenia”.

Warto natomiast zwrócić uwagę na ogromny i skuteczny wysiłek Autora włożony w pozyskanie danych statystycznych z różnych źródeł (na poziomie lokalnym, krajowym i międzynarodowym). Każdy, to zajmuje się tego typu badaniami, wie, że jest to przedsięwzięcie czasochłonne i wymagające dużej determinacji.

Ocena metodologiczna dysertacji

■ poprawność formułowania problemów i hipotez (założeń badawczych)

Mam pewne, drobne zastrzeżenia co do dwóch hipotez. Hipoteza pierwsza zakłada zróżnicowanie polityki poszczególnych miast, co- przy racjonalnym podejściu- jest dość oczywiste. Można co prawda wyjść z założenia, że miasta o podobnym potencjale mają podobne problemy i zbliżone „potrzeby” inwestycyjne. Różnią się jednak chociażby położeniem, co powoduje konieczność odmiennego podejścia do ich rozwoju. Druga drobna wątpliwość (natury raczej semantycznej, a nie merytorycznej) odnosi się do określenia: *Polityka inwestycyjna miast powiatowych jest zróżnicowana pod względem jej intensywności.....* Co precyzyjnie należy rozumieć pod pojęciem *intensywności polityki inwestycyjnej*? Jak mierzyć tę intensywność? Wielkością nakładów inwestycyjnych, ich strukturą, przyciąganiem BIZ, aktywnością marketingową i promocyjną? A może aktywnością miast powiatowych w zakresie opracowywania dokumentów strategicznych, programowych i planistycznych (czemu Autor poświęca też rozdział dysertacji)?

Moje wątpliwości (dotyczące tej hipotezy) w znacznym stopniu zostały „rozwiązane” przez badania, które – w celu jej udowodnienia – przeprowadził Autor. Przedstawiona analiza jest wszechstronna i obejmuje: wielkość nakładów, ich strukturę, status ośrodków (stolice powiatów, gminy miejskie, miejsko –wiejskie itd.), położenie.

Pan mgr Rafał Kniter pokazał również odmienne podejście gmin do prowadzenia lokalnej polityki inwestycyjnej oraz wskazał na ewolucję tego podejścia, wykazując, że „nowsze” strategie rozwoju są racjonalniejsze i bardziej realistyczne. Jest to wniosek optymistyczny, ponieważ oznacza, że podnosi się poziom dojrzałości i umiejętności administracji lokalnej.

Autor formułuje również trzy modele inwestycyjne (wyrównawczy, konkurencyjny i mieszany).

Ciekawa jest konkluzja tych interesujących i obszernych rozważań. We wnioskach, Autor stwierdza, że *trudno jednoznacznie pozytywnie zweryfikować postawioną hipotezę badawczą (H1).*

Chciałabym podzielić się z Autorem pewną refleksją. Jak wykazują badania wielu regionalistów, charakter inwestycji zależy od poziomu rozwoju regionu (Ecorys, KE). W mniej rozwiniętych ośrodkach niezbędne są inwestycje typu podstawowego (infrastruktura transportowa, komunalna); w miarę podnoszenia się poziomu dobrobytu pojawia się konieczność realizacji inwestycji w edukację, kulturę, usługi, innowacje itd.

Jeżeli przyjąć, że wnioski te są trafne, to rodzaj inwestycji realizowany przez polskie gminy musi być podobny, bo cechuje je zbliżony poziom rozwoju, mierzony PKB na jednego mieszkańca.

Wracając do moich zastrzeżeń co do sformułowania tej hipotezy, uważam, że byłoby lepiej, gdyby Autor do stwierdzenia *Polityka inwestycyjna miast powiatowych jest zróżnicowana pod względem jej intensywności* dodał: ocenianej przy pomocy następujących parametrów.....

Gdyby Doktorant miał zamiar opublikować dysertację, sugerowałabym Mu rozpatrzenie mojej sugestii.

Hipoteza czwarta z kolei zakłada, że efekty polityki inwestycyjnej różnią się w poszczególnych miastach powiatowych. Jeżeli różni się polityka (przy czym dotyczy to nie tylko wielkości nakładów inwestycyjnych, ale również ich struktury) to oczywiste jest, że jej rezultaty, materializujące się w określonych inwestycjach są odmienne.

Abstrahując od tych drobnych zastrzeżeń, uważam, że pana mgr Rafała Knitera cechuje dojrzałość naukowa, że posiada umiejętność stawiania problemów naukowych i ich rozwiązywania.

■ trafność doboru metod i narzędzi badawczych, umiejętność ich zastosowania,

Pan Rafał Kniter wykazał, że potrafi w badaniach zastosować szeroką gamę narzędzi: analizę jakościową oraz metody ilościowe. Dobór tych metod jest właściwy i adekwatny do postawionych hipotez. Zostały one wykorzystane prawidłowo, a wnioski wyciągnięte na ich podstawie, są trafne. Wskazuje to na umiejętność wyboru faktów i danych potrzebnych do badań oraz dyscyplinę intelektualną Doktoranta.

■ prawidłowość układu pracy i struktury podziału treści

Układ pracy jest logiczny, kolejność rozdziałów prawidłowa. Pojawiają się co prawda dysproporcje w „objętości” poszczególnych części pracy, ale jest to uzasadnione zakresem badań w nich prezentowanych.

Nie sposób jednak nie skomentować jeszcze jednej „cechy” pracy, a mianowicie jej „grubości”. Dysertacja liczy 362 strony (!!!) wraz z bibliografią i przypisami. Powoduje to, że nawet uważny i zdeterminowany Czytelnik ma problemy z przyswojeniem bogactwa materiału zawartego w lekturze.

Nasuwa się w związku z tym pytanie, czy zmniejszenie objętości pracy mogłoby przyczynić się do jej ulepszenia i uczynienia jej lektury „strawniejszą”? W kontekście tego pytania pojawia się oczywiście dylemat, w jaki sposób to zrobić, aby nie zubożyć zbytnio ogromu wartościowego materiału zaprezentowanego w dysertacji.

Uważam, że właściwym podejściem byłoby przeniesienie części rozważań dotyczących np. metodologii badań ilościowych, katalogów wskaźników do aneksów. Byłaby to integralna część pracy (dostępna dla Czytelnika), a zabieg ten spowodowałby, że praca zyskałaby na przejrzystości i jej lektura byłaby łatwiejsza. W przypadku publikacji rozprawy, gorąco rekomenduję takie rozwiązanie.

Wniosek końcowy

-
Pan mgr Rafał Kniter podjął się napisania pracy doktorskiej na ważny, aktualny i mający znaczenie dla administracji lokalnej temat.

Uważam, że z zadaniem tym poradził sobie bardzo dobrze. Lektura rozprawy świadczy o tym, że, mgr Rafał Kniter posiada bardzo bogatą, rzetelną wiedzę na temat polityki inwestycyjnej miast powiatowych i wpływie tej polityki na wzrost gospodarczy.

Zaprezentowana dysertacja potwierdza zdolności analityczne Doktoranta oraz umiejętności wyboru i zastosowania odpowiednich, adekwatnych do celów badań, metod ilościowych.

Na podkreślenie zasługuje również obiektywizm cechujący Autora, wnioski nie są pochopne, ale poprzedza je gruntowna analiza jakościowa i ilościowa.

Upoważnia mnie to do konkluzji, że poziom naukowy pracy doktorskiej pana Rafała Knitera pt. *Polityka inwestycyjna miast powiatowych i jej wpływa na lokalny rozwój gospodarczy- studia przypadków wybranych miast z województwa pomorskiego* odpowiada wymogom stawianym pracom doktorskim i może stanowić przedmiot publicznej obrony oraz podstawę nadania Doktorantowi stopnia doktora nauk ekonomicznych. W związku z tym wnoszę o dopuszczenie rozprawy do publicznej obrony przed Radą Dyscypliny Ekonomia i finanse.

Uniwersytet Gdański Wydział Ekonomiczny
2021-03-04
Wpłynęło dnia Nr ewid. z książki kancelaryjnej
L. dz. 3010-...../.....